

Subjekt a monáda (Leibnizova)

Leibniz výslovně vymezoval své pojetí „monády“ proti starém pojetí „atomu“; odmítl především onu vnitřní nestrukturovanost a zejména neživost atomů. Monády jsou živé, a protože veškerenstvo je jenom množství monády, vyplývá z toho, že „příroda je plná života“ (la nature est pleine de vie – Principes de la Nature a de la Grâce, § 1); ovšem tato příroda není leč obrovskou „hromadou“ monád, přesněji snad shlukem, sbírkou či „sebrankou“ (assemblage); tohoto slova sice užívá Leibniz jen pro tzv. složené substance (les substances composées), ale nechává bez povšimnutí, v čem je vlastně rozdíl mezi „tělem“ určité substance a – můžeme snad říci – „tělem“ celé přírody (resp. veškerenstva). V pozadí ovšem funguje Monáda monád, ale není jasné, zda jen tím, že dává řád a pokyny jednotlivým monádám, anebo zda dává také řád veškerenstvu, tedy i přírodě. Zůstává také bez objasnění, jak může jednotlivá bdělá (centrální) monáda udržovat množství spících monád ve shluku svého těla (když nemá ani okna ani žádnou možnost působit „venku“, mimo „meze“ svého „bodů“). Z našeho hlediska je tu nutná náprava v několika bodech: především je třeba opustit myšlenku monády jakožto bodu (tj. jako dokonalé koule o nulovém průměru). Pak teprve můžeme uvažovat o nějakých oknech a dokonce snad i dveřích, jimiž by byly možné pohyby zevnitř navenek a naopak zvenčí dovnitř. A tak se otevře otázka zvnějšňování a zvnitřňování, tj. přeměna něčeho, co nemá předmětnou stránku, v něco, co takovou stránku má. A tím – eo ipso – i skutečnost rozdílnosti monád i co do jejich vnějšího vzezření. Co z Leibnizovy monády musí zůstat zachováno, je její aktivita, tj. – řečeno s Leibnizem – její „schopnost činu“ (un être capable d' action). A právě činnost, aktivita monády, která je schopna vyjít z oblasti niterné navenek a zvnějšnit se, otvírá monádě možnost, aby se jakoby opustila, aby přešla v něco, co už není ona sama (tak to velmi dobře viděl Hegel), což znamená: aby od sebe získala potřebný odstup, umožňuje její „návrat k sobě“, čili umožňují ustavení její subjektivity. Jen akce zevnitř navenek umožňuje monádě, která vlastně ještě nebyla subjektem, aby se konstitovala jako opravdový subjekt. Protože předpokladem takové akce, schopné přejít zevnitř navenek, je nejen niterná schopnost akce, ale také nějaké „vnější prostředí“, do kterého akce vstupuje a které eventuelně nějak i zasáhne a možné pozměnění, je třeba počítat i s tím, že návrat monády jakožto subjektu k sobě musí umožňovat ještě něco víc, totiž vnesení nějakých „informací“ o vnějšku (o něčem v okolí) „dovnitř“ – právě k tomu je zapotřebí oněch oken a dveří, které jsme museli do vnějšku monády (na rozdíl od Leibnize) probourat.

(Písek, 050718-1.)